

Vägval höger

– En rapport om den nya moderata politiken

Inledning – Vart går moderaterna?

I oktober 2003 valdes Fredrik Reinfeldt till partiordförande för moderaterna. I sitt installationstal lade han ut riktlinjerna för den framtida politiken på ett lovvärt sätt:

Vi arbetar för lägre skattetryck, färre regleringar och en begränsad statsapparat. Vi förordar maktindelning. [...] Frihet handlar nämligen också om den enskildes utrymme i förhållande till den politiska makten, även om den makten tillkommit via demokratiska val. Skatternas omfattning markerar en viktig frihetslinje, en balanspunkt mellan politisk maktutövning och enskildas rätt att själv bestämma över frukterna av egna ansträngningar. [...] Frihetens idé sätter människan i centrum. Vi finns till som politisk rörelse för att vanliga människor ska få styra över sina egna liv i större utsträckning.

Bättre kunde det knappast sägas. Den enskildes frihet ställdes mot den politiska maktfullkomligheten. Kraven på avregleringar, kraven på sänkta skatter och kraven på en begränsad statsapparat låg fast. Rimliga ingångsvärden som vi vant oss vid att höra från det ledande högerpartiet. Och som vi uppskattat.

Ett och ett halvt år senare har någonting hänt. Ordet ”omprövar” har sedan våren 2004 blivit ett modeord i de politiska utspelen från den moderata ledningen. Det började den 4 mars 2004 med rubriken ”Vi lägger om vår ekonomiska politik” på DN-debatt. Den 20 augusti 2004 läste vi i LO-tidningen om Fredrik Reinfeldt under rubriken ”Han vill inte riva upp arbetsrätten”. Den 8 september fortsatte det med rubriken ”Slopandet av värns-katten får vänta” på DN-debatt och redan den 4 oktober följdes detta upp med artikeln ”Låt facket få behålla sina a-kassor”. Och så har det dessvärre fortsatt. Det senaste utspelet gjorde gällande att svenska kollektivavtal skall gälla på svensk mark vilket kunde tolkas som ett indirekt stöd för fackets protektionism.

Det skall inte stickas under stolen med att vissa förändringar samtidigt varit välkomna. Den nya retoriken har uppenbarligen rönt en viss framgång, vilket naturligtvis är positivt. Om ett oprövat perspektiv bättre säljer in den frihetliga politiken bör det naturligtvis användas. Strävan att hitta budgetutrymme för reformer, bland annat genom något större neddragningar i a-kassan, är även de lovvärda. Att fokus fortfarande ligger på sänkta skatter och stramare bidrag är bra.

Så vad är det egentligen för linje som moderaterna förespråkar våren 2005? Våra förhoppningar är att det moderata partiprogrammet och partiordförandens egenhändigt utstakade kurs från 2003 ligger fast. Som ett förbund bestående av konservativa och liberala föreningar ser vi det naturligtvis som glädjande när det borgerliga blocket ökar i popularitet.

Men med lika stor glädje som vi ser på de opinionsmässiga framgångarna, med lika stor oro ser vi på risken att detta leder till att det ses som acceptabelt att väljarstöd köps till priset av ideologisk och politisk urvattning.

Långsiktig trovärdighet börjar med kortsiktig principfasthet. Vi vill i den här rapporten peka på några val som inte varit helt lyckade och hur de kan korrigeras.

Omfördelning, skatter och rättvisa

Moderat politik är aldrig så bra som på Aftonbladets ledarsida, brukar det ibland sägas.

Även om partiet på en rad områden även tidigare brustit i ideologisk fasthet har det, åtminstone i retoriken, gjorts klart att moderaterna inte ställer upp på vänsterns problemformuleringar. En central del i moderat politik har varit att individen själv har rätt till frukterna av sin möda. Även om partiet accepterat viss omfördelning och progressivitet i skatteskalorna har man utgjort en motkraft mot dem som stridit för att lika utfall skall hållas högre än lika förutsättningar.

Det var därför oroväckande att Fredrik Reinfeldt, Mikael Odenberg och Anders Borg den 4 mars 2004 på DN Debatt basunerade ut en moderat omdaning. Den nya ledningen hade nämligen sett över den egna politiken och funnit att den främst gynnat höginkomsttagare. Av denna anledning valde man nu att fortfarande förespråka sänkta skatter – men nu riktat främst mot låg- och medelinkomsttagare. Detta skulle ske genom att grundavdragen höjdes. I stället skulle den bötessumma på högre utbildning som värnskatten utgör även fortsättningsvis finnas kvar.

Socialdemokraterna var förstås inte sena att reagera. Göran Persson påpekade nöjt att ”sent skall syndaren sig omvända”. Vad som var nytt var inte att moderaterna gått ut och bekräftat att de rika skulle tjäna mest, i bemärkelsen att de inte längre skulle få en fullt lika stor del av sin inkomst konfiskerad, med den tidigare politiken. Att det förhöll sig så visste redan alla, utom möjligen artikelförfattarna som uttryckte förvåning över sakernas tillstånd.

Vad som var nytt var hur detta framställdes som ett problem, rent av som en orättvisa.

Ideologiskt är det förstås förkastligt att acceptera, eller till och med göra till sin egen, vänsterns moral. Men även rent taktiskt finns ett stort problem med den nya skattepolitiken. Moderaterna måste helt enkelt vara skattesänkarpartiet framför andra. Allt annat är att ge upp partiets viktigaste kommandohöjd; något som kan jämföras med att miljöpartiet skulle svänga i kärnkraftsfrågan eller för den delen nationaldemokraterna i invandringsfrågan.

När tidningarna rapporterade att folkpartiet var Sveriges främsta skattesänkarparti visade det sig i och för sig att beräkningarna var felaktiga. Men bara det faktum att det överhuvudtaget var möjligt att ställa sig frågan huruvida det var moderaterna eller något annat parti som förespråkade de kraftigaste skattesänkningarna borde ha tjänat som varningsklocka för alla högerkrafter.

Den nya skattepolitiken har främst vunnit gehör bland moderater på kommunal nivå. Bland dessa har det ju som bekant varit så och så med att sänka skatter när de suttit vid makten. Dessa har också sett sig orättvist kritiserade av tidigare moderata partistyrrelser och står bakom ”sin” kandidat. Motståndet mot den nya politiken har självfallet funnits hos FMSF, på moderata ledarsidor, till viss del hos MUF och – aningen förvånande – från folkpartiet. Karin Pilsäter kommenterade omsvängningen i skattepolitiken genom att säga ”att slopa värnskatten är en viktig del i principen att alla skall ha hälften kvar av sin inkomst”.

Fredrik Reinfeldt har sagt att han var glad att han inte hade rösträtt i det senaste amerikanska presidentvalet. Det är i sig ett intressant uttalande av en person som aspirerar på att bli

statsminister med ansvar för mängder av tuffa beslut. Förutom detta borde Reinfeldt åtminstone titta på hur presidentvalskampanjen bedrevs.

Att visa sig obeslutsam och opålitlig var direkt förödande för demokraternas John Kerry. Reinfeldt gör klokt i att minnas att även svenska sossar kan bedriva negativa kampanjer. Om ”högerspöket” är desarmerat så har det skett till priset att man öppnat för velighetsanklagelser, alternativt en svekdebatt redan innan valet.

”Ni har velat sänka skatten i 100 år, varför vill ni inte det längre?” är en fråga som Reinfeldt garanterat kommer att få i valrörelsen 2006. Återstår att se ifall de svenska väljarna nöjer sig med svaret ”För att Anders Borg har suttit och räknat på det hela”.

Ett parti som vill ha rollen som frihetens försvarare får under inga omständigheter vackla i den mest angelägna politiska frågan – skatterna. Alla liberala opinionsbildare, frihetliga organisationer samt moderaternas högerflygel har ett ansvar att motverka de tendenser till vänstervridning som kan skönjas bland moderaterna. Annars kommer det inte gå att skilja De Nya Moderaterna från Den Gamla Socialdemokratin. Det tycker vi vore trist.

Rätt vägval 1.

” Sänkta skatter har värde i sig. Genom lägre skatter ökar den enskildes frihet och förutsättningar skapas för mångfald, variation och konkurrens. Marknadsekonomins grunder - valfrihet, personligt ägande och sparande - stärks. Utrymmet för enskilda initiativ ökar.”

(Källa: Moderaternas partiprogram)

Arbetsrätten

I augusti 2004 kungjordes några av moderaternas mest häpnadsväckande omprövningar av den tidigare politiken då synen på arbetsrätten och AMS lades om. Det kändes inte helt utan logik att utspelet kom i LO-tidningen. Under rubriken ”Han vill inte riva upp arbetsrätten” – en rubrik som andades viss förundran från Landsorganisationens sida – talade Fredrik Reinfeldt sig varm för en i stort sett bibehållen arbetsrätt och ett reformerat men bevarat AMS.

Moderaternas klassiska politik som drivits bland annat i valrörelsen 2002, och som gått ut på att ta krafttag mot den snårskog av särintressenas ensidiga lagstiftning som försvårar för såväl företag som anställda, dömdes ut som ”revolutionär”. Nya tider kräver nya lösningar, menade Reinfeldt i artikeln, och erfarenheter som sades visa att arbetsrätten faktiskt fungerar togs som intäkt för en positionsförskjutning. Slutsatsen var att arbetsrätten med Reinfeldts ord är ”en väsentlig grund för trygghet” och att ”någon revolution inom arbetsrätten inte behövs[...] inte heller behövs någon stor översyn”.

Något av det underligaste med artikeln är att det ”underdogperspektiv” som annars är ett av de tydligaste nya retoriska greppen från de mjukare moderaterna till mångt och mycket lyser med sin frånvaro i LO-artikeln. Arbetsrätten sägs erfarenhetsmässigt ha visat sig fungera när ”de stora företagen dragit ner”, och det faktum att förtursregler och medbestämmande gått att förena med arbetsrätten gör uppenbarligen att den kan försvaras. I en något nedlåtande kommentar nämns förvisso att ”de som knorrar lite är de små företagen[...] de har inte samma resurser som de stora att hantera en ibland snårig lagstiftning.” Men det framgår att detta mest är en parentes.

Moderaternas nya position är i någon mening minst lika revolutionerande som deras tidigare förhållande till LAS, MBL och AMS för bara några år sedan utmålades som. Givet att Reinfeldts tolkats korrekt i artikeln, vilket vi dessvärre inte har någon anledning att betvivla, så har stora delar av tron på enskilda avtal övergivits. I stället har de stora företagens intressen och de stora löntagarkollektivens intressen satts i första rummet. Är det så förskjutningen skall tolkas är det en stor förlust för de krafter som fortfarande tror på fria individers rätt att själva kontrollera sina liv på en fri marknad.

Många småföretagare lever i ständig otrygghet, inte minst på grund av att de inte själva kan fatta beslut om vilka personer de vill ha kvar i sin verksamhet vid eventuella neddragningar. Det ter sig naturligt att större företag har en helt annan möjlighet att leva med dagens lagstiftning än små och medelstora företag. De kan flytta runt sin personal mellan olika enheter och de har i regel större marginaler att röra sig med. Även de lider under dagens regelverk, men det är inte frågan om liv och död för dem i samma utsträckning som för de mindre aktörerna. Det är dock direkt orimligt, inte minst för den som tror på marknadsekonomin som system och på individen som bärare av rättigheter, att utforma sin politik helt utifrån de stora aktörernas villkor.

Vi får vidare inte glömma bort att det inte bara är vid neddragningar som arbetsrätten sätter käppar i hjulen för Sveriges näringsidkare. Ett minst lika stort problem utgör dagens lagstiftning för de företag som vill nyanställa, och för de personer som söker anställning. All lagstiftning som gör arbetsmarknaden mer stelbent och mindre flexibel ökar den risk det innebär för ett företag att

anställa ny personal. Det naturliga följden av detta är en högre arbetslöshet eftersom många företag drar sig för att anställa ny personal, även då de faktiskt har behov av sådan. Bland andra

Svenskt Näringsliv har upprepade gånger pekat på detta och poängterat att situationen är speciellt allvarligt för små och medelstora företag.

Vi förstår viljan hos moderaterna att nå fram även till väljargrupper som traditionellt sett röstat vänster. Vi förstår också de problem som uppstår vid försök att nå fram till dessa grupper, grupper som så länge fått lära sig att moderaterna instinktivt bör ses som motståndare. Men det kan inte ses som en lösning att förändra en i grunden riktig, moralisk och såväl löntagar- som företagsvänlig politik bara för att bryta isen. Då är väldigt lite, om något, vunnet.

Arbetsrätten är en gigantisk bromskloss på den svenska arbetsmarknaden. Det mest vettiga vore att omedelbart skära radikalt i denna regelmassa, helst genom att helt ta bort LAS och MBL. Om detta skulle ses som politiskt omöjligt är det minsta som kan krävas en rejäl översyn av den rådande lagstiftningen. Socialdemokratin har länge utlovat en översyn och har till och med tillsatt en utredning som kom med en del kreativa förslag. Förslag som naturligtvis snabbt gömdes undan och deporterades till glömskans skräphög.

Det minsta som kan krävas av det ledande högerpartiet är att de antar den utmaning som det innebär att förklara för väljarna varför de gynnas av en friare och mer avreglerad arbetsmarknad. Och att de tar täten i det reformarbete som en borgerlig regering med självaktning rimligen måste sätta igång efter valvinsten 2006. Något annat är oacceptabelt.

Rätt vägval 2.

”Med individuella avtal, mer flexibla arbetstidslösningar och nya arbetsorganisationer skapas ett arbetsliv som är bättre anpassat till de enskilda arbetstagarnas önskemål [...] Anställningsskyddet skall reformeras. Nyanställningar och arbetsbyten skall underlättas. Entreprenadveton och stelbenta regler om turordningen vid uppsägningar hör inte hemma i en modern ekonomi..”

(Källa: Moderaternas partiprogram)

AMS och arbetsmarknadspolitik

Den svenska så kallade aktiva arbetsmarknadspolitikerna föddes ursprungligen under andra världskriget för att ”trygga folkförsörjningen”. Tanken var att de åtgärder som genomfördes skulle vara temporära, men staten förklarade aldrig fred. Sedan dess har åtagandena bara tilltagit. Under 1990-talet satsades 630 miljarder kronor och 2 891 000 människor var under decenniet inskrivna vid arbetsförmedlingen. Tidvis deltog mer än 200 000 personer i olika arbetsmarknadspolitiska program, vilket motsvarar runt fem procent av arbetskraften. En stor del av de som blev arbetslösa under den här tiden tog del i något eller några av de arbetsmarknadspolitiska program som bedrevs, och deltagandet har således inte berört enbart små utsatta grupper utan en ”betydande del av befolkningen”.

Moderaterna har traditionellt ifrågasatt huruvida staten borde ha till uppgift att på det här sättet aktivt ”ta hand om” de arbetslösa. I stället har kraven gått ut på att statens arbetsmarknadsinstitut (AMS) borde läggas ner och stora besparingar genomföras omgående – genom skattesänkningar och avregleringar – för att frigöra resurser för skapandet av nya riktiga jobb.

Den 4 oktober 2004 signalerade den moderata ledningen på DN Debatt att denna vettiga marknadsliberala politik inte längre var något som eftersträvades. Där skrev man i stället att ”det är visserligen inte självklart att Ams-åtgärder är effektiva, men det är betydligt bättre med aktiva åtgärder än med passivt bidragsberoende”. Ams skulle förvisso reformeras, dess självständighet skulle öka liksom det regionala inflytandet – ”vi vill därför öka Ams självständighet och se till att arbetsmarknadspolitikerna bedrivs på en armlängds avstånd från dagspolitiken” hette det i artikeln. Detta innebär ändå ett radikalt avsteg från den tidigare förda politiken.

Allt annat lika vore det naturligtvis bra om Ams skildes från politiken. Att de som i dag nästan fungerar som en till regeringen direkt knuten propagandaaenhet, som lydigt gör sitt bästa för att framställa de socialistiska misstagen i så god dager som möjligt, är motbjudande och skadligt. Men ställt mot moderaternas tidigare krav på att Ams läggs ner är det en olycklig utveckling.

Talet från moderaternas sida om att Ams-åtgärder är bättre än passivt bidragsberoende är förvisso korrekt. Men den moderata politiken har aldrig handlat om att välja mellan dessa två i grunden onda ting. Den moderata politiken har handlat om att ersätta Ams-åtgärder med reformer som gör att ingen behöver hamna i ett passivt bidragsberoende. Att bortse ifrån de enorma kostnader som Ams står för, och det magra resultat de lyckas uppnå, är politiskt inte bara oärligt – det är att missa en stor chans. Här om någonstans finns det stora möjligheter för moderaterna att visa att de är, eller i alla fall borde vara, Sveriges främsta arbetarparti. Arbetarparti i den meningen att det är moderaterna som är bäst lämpade att tillvarata arbetarnas intressen.

Ams resurser faller inte som manna från himlen. Varje krona av de 690 miljarderna som satsades på Ams-åtgärder under 1990-talet och varje krona som satsats sedan dess har via världens högsta skatter tagits från de produktiva medborgarna och företagen här i landet.

Det är helt orimligt att tro att staten har en bättre förmåga att via Ams planera fram och skapa jobb med hjälp av dessa pengar via sina stöd, åtgärder och program. En bättre politik – en politik som borde vara den moderata politiken – är att låta de som är bäst på att skapa jobb, skapa jobb. Att låta det svenska näringslivet göra detta och samtidigt göra allt vad man kan för att förutsättningarna skall vara de bästa för att de skall lyckas.

Det görs i stort sett genom en enda åtgärd – genom att låta dem vara!

Rätt vägval 3.

”Sverige skall vara en marknadsekonomi med enskild äganderätt, etableringsfrihet, avtalsfrihet, fri konkurrens, fri prisbildning, frihandel och rättssäkerhet.”

(Källa: Moderaternas partiprogram)

Avslutning

I någon mening tycks den moderata omorienteringen ha fungerat. Det går naturligtvis att hävda att de för partiet just nu gynnsamma opinionssiffrorna inte utgör annat än en förhållandevis normal mellanvals nivå. Men det faktum att man lyckats vinna över fem procent av socialdemokraternas väljare torde ändå visa på någon form av framgång. Förlorade väljare från föregående val har också vunnits tillbaka liksom väljare från övriga borgerliga partier

Frågan är bara till vilket pris.

Vi gratulerar Moderaterna till att ha funnit en retorik som tycks gå hem i stugorna. Det är viktigt att en frihetlig politik kommuniceras på ett sätt som gör att folk förstår dess fördelar. Samtidigt vill vi varna för risken med att inte fylla retoriken med frihetlig politik, och faran med att söka efter genvägar till framgången.

I den här rapporten har vi pekat på några av de områden där vi tycker att det vore vettigt om moderaterna funderade ett varv till. Det parti som aspirerar på att leda oppositionen måste våga ta på sig ledartröjan och stå fast vid kraven inte bara på en ny regering, utan även på en ny politik formad utifrån nya idéer.

Rätt vägval 4.

”Varje medborgare måste tillförsäkras rätten att själv styra och ta ansvar för sitt liv och sin tillvaro samt rätten att ensam och i frivillig samverkan med andra forma sitt liv. Friheten ger inga garantier, men den ger alla möjlighet att söka förverkliga sina drömmar och förhoppningar. Utveckling och förändring sker bäst genom att många enskilda, var för sig och i olika gemenskaper, kan pröva nya lösningar.”

(Källa: Moderaternas partiprogram)